

2. Jautājums: Vai konkrēto kapitāla daļu pārreģistrācijas aizliegums ietver arī atsavināšanas aizliegumu? Vai visa veida pārreģistrācijas aizliegums (uzlikts visai kapitālsabiedrībai) ir jātulko arī kā atsavināšanas aizliegums?

Civillikuma 1294. pantā noteikts, ka par ķīlas tiesības priekšmetu var būt visas lietas, kuras atsavināt nav noteikti aizliegts. Savukārt Civillikuma 1305. pantā noteikts, ka ar līgumu vai testamentu nevar iekļāt lietu, ko aizliegts atsavināt. Civillikuma 1076. un turpmāko pantu noteikumi par tāda atsavinājuma sekām, kas izdarīts pretēji aizliegumam, piemērojami arī iekļājumam. Respektīvi, atsavināšanas aizliegums vienlaikus nozīmē arī iekļāšanas aizliegumu.¹ Saskaņā ar Civillikuma 1076.-1078. pantu īpašnieka atsavināšanas tiesību var aprobežot ar aizliegumiem, kas noteikti vai nu ar likumu, vai tiesas lēmumu, vai testamentu, vai līgumu. Turklāt atsavinājums, kas izdarīts pretēji likumiskam vai tiesas lēmumā noteiktam aizliegumam, nav spēkā, atskaitot zināmiem gadījumiem noteiktus sevišķus izņēmumus. Saskaņā ar Civillikuma 1081. pantu tiesas lēmuma, līguma vai testamenta noteiktais aizliegums ir spēkā pret trešajām personām tikai tad, ja tas ierakstīts publiskā reģistrā (zemesgrāmatā). Tiesas noteiktos aizliegumus reglamentē Civilprocesa likuma noteikumi par prasības nodrošināšanas līdzekļiem. Turklāt tiesas noteiktais aizliegums ir spēkā pret trešajām personām tikai tad, kad tas ierakstīts publiskā reģistrā.²

Civilprocesa likuma 574. panta vienpadsmitajā daļā noteikts, ka gadījumā, ja tiek apķīlāta reģistrācijai pakļauta kustamā manta, par tās apķīlāšanu tiesu izpildītājs paziņo attiecīgajai reģistra iestādei. Turklāt komentāros minēts, ka tiesu izpildītājs paziņo reģistra iestādei par mantas aprakstīšanu un vienlaikus dod tai rīkojumu aizliegt aprakstītās mantas visu veidu pārreģistrāciju un apgrūtināšanu ar lietu tiesībām.³ Respektīvi, šajā gadījumā „pārreģistrācijas aizliegumu” tiek pielīdzināts „atsavināšanas aizliegumam”. Savukārt Civilprocesa likuma 555. panta septītās daļas trešajā punktā noteikts, ka tiesu izpildītājs jebkurā izpildes procesa stadijā var arī nosūtīt rīkojumu publiskam reģistram atsavināšanas vai citu darbību aizlieguma ierakstīšanai. Tiesu izpildītājam ir tiesības uzdot publiskajam reģistram ierakstīt ne tikai mantas atsavināšanas, bet arī citu darbību aizliegumu.⁴ Līdz ar to arī tiesību teorijā jēdzieni „pārreģistrācijas aizliegums” un „atsavināšanas aizliegums” tiek lietoti nekonekventi.

Reģistra prakse: Neskaidrības ar dažādiem nodrošinājuma līdzekļu formulējumiem, kad nevar saprast, kādam mērķim paredzēts konkrētais nodrošinājuma līdzeklis un ar kādu formulējumu tas ir jāizsaka. Piemēri: „pārreģistrācijas aizlieguma atzīme parādniekam piederošajām kapitāla daļām”; „aizlieguma atzīme uzņēmējsabiedrību pārreģistrēšanai”; „aizlieguma atzīme, aizliedzot jebkādā veidā nodot īpašumā trešajām personām vai apgrūtināt par labu trešajām personām parādniekam piederošās kapitāla daļas”; „visa veida pārreģistrācijas aizliegums” u.c.

Reģistra prakse: Ja ir noteikts tikai kapitāla daļu pārreģistrācijas aizliegums, tad Reģistrs nepievieno precizētu dalībnieku reģistru reģistrācijas lietai. Tomēr tas, ka Reģistrs nepievieno precizētu dalībnieku reģistru reģistrācijas lietai, neliedz dalībniekam tiesības atsavināt kapitāla daļas, respektīvi, Reģistra rīcība nevar ietekmēt privāttiesisku darījumu – kapitāla daļu pāreju. Ņemot vērā iepriekš minēto, Reģistrs šobrīd neuzskata par komercķīlas reģistrācijas tiesisku šķērsli, ja attiecīgās sabiedrības lietā ir reģistrēts pārreģistrācijas aizliegums. Savukārt, nodrošinājuma līdzekli, ar kuru tieši noteikts, ka konkrētas kapitāla daļas aizliegts atsavināt, apgrūtināt ar lietu tiesībām, uzskata par tiesisku šķērsli komercķīlas reģistrācijai.

¹ Višņakova G., Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas. Valdījums. Tiesības uz svešu lietu. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 178. lpp.

² Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 288. lpp.

³ Torgāns K. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 803. lpp.

⁴ Rozenbergs J. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 752. lpp.